

प्र –1 निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दो –

10

निम्बवृक्षः रोगनाशकः भवति । अस्य वृक्षस्य पुष्पाणां विकासः वसन्त-ऋतौ भवति । पुष्पाणां सुगन्धेन पवनः सुगन्धपूर्णः भवति । निम्बस्य छाया अतिशीतला भवति । ग्रीष्म-ऋतौ तापेन व्याकुलाः जनाः अस्य छायायां सुखं अनुभवन्ति । निम्बवृक्षः वायुं शुद्धं करोति । निम्बस्य पत्राणां, पुष्पाणां, फलानां सेवनेन रक्तं शुद्धं भवति । अयं मधुमेहरोगं समूलं नष्टं कराति । अतः वयं स्थाने-स्थाने निम्बवृक्षाणां रोपणं कुर्याम् ।

1 एक पदेन उत्तरत् –

- (क) कः रोगनाशकः भवति ?
(ख) कस्य छाया अतिशीतला भवति ?
(ग) कः मधुमेहरोगं समूलं नष्टं कराति ?

2 पूर्णवाक्येन उत्तरत् –

- (क) निम्बवृक्षस्य पुष्पाणां विकासः कदा भवति ?
(ख) निम्बवृक्षः किम् करोति ?

3 निर्देशानुसारं उत्तरत् –

- (क) कुर्याम् कः धातु ? (कृ , कर)
(ख) "अति शीतला" विशेषण पदं किं ? (अति , शीतला)
(ग) पुष्पाणां पदे वचनं किं ? (एकवचनं , बहुवचनं)
(घ) अनु भवन्ति कः उपसर्गः ? (अनु , भवन्ति)

प्र –2 हिन्दी में अनुवाद करो –

10

- 1 नदी पर्वतात् वहति ।
2 मेधेभ्यः जलम् पतति ।
3 आपणात् तरणतालं गच्छति ।
4 तरणतालात् गृहं पुनः आगच्छति ।
5 मार्गं जनाः गच्छन्ति ।
6 एतत् मम गृहे अस्ति ।
7 वृक्षात् पत्राणि पतन्ति ।
8 मम गृहे जनकः जननी अनुजा च सन्ति ।
9 अनुजा दूरदर्शने चलचित्रं पश्यति ।
10 जननी पाकशालायां भोजनं पचति ।

प्र – 3 निम्न प्रश्नों के उत्तर संस्कृत भाषा में दीजिए –

4

(अलसस्य , यमः , मृगाः , पात्रताम्)

- 1 कः भीतो भविष्यति ?
2 विनयात् किम् याति ?
3 कस्य विद्या न प्राप्नोति ?
4 सिंहस्य मुखे के न प्रविशन्ति ?

प्र– 4 रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्न निर्माण कीजिए –

6

- 1 वर्षाकाले मयूराः नृत्यन्ति । (के , कौ)
2 पर्वतेषु जनाः गच्छन्ति । (कुत्र , कदा)
3 अत्र दीक्षायाः चित्रं अस्ति । (कस्याः , कस्य)
4 जनाः बसयानेन प्रवासं कुर्वन्ति । (कस्य)
5 अमिताभस्य पत्नी जया अस्ति । (कः , कस्य)
6 आराध्यायाः जनकः अभिषेकः अस्ति । (कया , कस्याः)

- प्र –5 निम्न पदों को विभक्ति के अनुसार अलग करिए – 4
 अकंन्या ,सूची ,दूरवाणीम् ,सख्यै ,मापिकया ,वनम् , स्थालिकाम्, अम्बायै
 प्रथमा द्वितीया तृतीया चतुर्थी

- प्र-6 अपनी पाठ्य पुस्तक का अर्थ सहित श्लोक लिखिए – 10
- प्र – 7 क्रिया के आधार पर उचित मिलान करो – 6
क	आगमिष्यसि	अहम्
ख	गास्यतः	अमनः
ग	नर्तिष्यन्ति	त्वम्
घ	गमिष्यति	नायिकाः
ङ	क्रीडिष्यामि	वयम्
च	चलिष्यामः	रमा गीता च
- प्र – 8 रिक्त स्थान भरिए – 6
 भोजनाय , खेलनाय ,उपवनम् ,चमसेन , कन्दुकेन ,कर्तर्या
 1 तौ सायं बहि गच्छतः ।
 2 शिशुः खादति ।
 3 सौचिकाः वस्त्रं कर्तयति ।
 4 अहं भ्रमणाय गच्छामि ।
 5 यूयं भोजनालयम् गच्छथ ।
 6 विराटः महेन्द्रः च क्रीडतः ।
- प्र- 9 विभक्ति के अनुसार वाक्यों को शुद्ध करिए – 6
- 1सिंहः पादेन चलति ।
 - 2मम अग्रजः दूरवाणीम् वर्तालापम् करोमि ।
 - 3 बालिका नासिकेन पुष्पाणि जिघ्रति ।
 - 4 वृक्षाः परोपकारं फलन्ति ।
 - 5 आचार्यम् नमः ।
 - 6 मम जीवनं देशः अस्ति ।
- प्र – 10 नीचेलिखे वाक्यों को लृट् लकार में बदलिए – 3
- 1 सः प्रातः ईश्वरं नमति ।
 - 2 रोहनः क्रिकेटं क्रीडति ।
 - 3 बालिका पाठं पठति ।
- प्र – 11 निम्न लिखित शब्दों का मूलशब्द ,लिंग ,विभक्ति ,वचन ,लिखिए– 3
 अमिताभस्य , नरेण , बालकानाम्
- प्र – 12 निम्नलिखित परिवारजनों के नाम संस्कृत भाषा में लिखिए – 6
 मामी ,माँ ,बहन ,भाई ,दादी ,चाचा
- प्र- 13 निर्देशानुसार धातुरूप ,शब्दरूप लिखिए – 12
- क कृ धातुरूप (लृट्लकार) प्रथम पुरुष ।
 - ख गम् धातुरूप (लट्लकार) उत्तम पुरुष ।
 - ग तद् (सर्वनाम) पुल्लिङ्ग शब्दरूप की पंचमी विभक्ति ।
 - ध एतद् (सर्वनाम) पुल्लिङ्ग शब्दरूप की षष्ठी विभक्ति ।